

Ulkoministeri Pekka Haaviston puhe Pohjois-Pohjanmaan maakuntapäivillä 7.11.2022

Hyvät kuulijat, dear listeners

First and foremost, I want to address the presence of Her Excellency Olga Dibrova, the Ambassador of Ukraine to Finland. We are grateful to have you here with us today and look forward to your remarks. Finland continues to support Ukraine. We will do so as long is needed.

Hyvät kuulijat,

On hienoa olla täällä Oulussa kansanne Pohjois-Pohjanmaan maakuntapäivien alkaessa tuomassa valtioneuvoston tervehdys.

Vuosi 2022 on ollut valtaviin muutosten vuosi. Merkittävin muutos on tapahtunut turvallisuusympäristössämme, naapurustossamme, naapurimme toimesta. Venäjän helmikuussa aloittama hyökkäys Ukrainaan rikkoo YK:n peruskirjaa ja on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Hyökkäys on vaarantanut koko Euroopan vakauden ja murentanut Euroopan turvallisuusjärjestystä.

Ukrainalla on 51. artiklan mukaan oikeus puolustaa maata ja pyytää apua, kunnes YK:n turvallisuusneuvosto ratkaisee asian. Ja kuten tiedämme, turvallisuusneuvoston toimintakyky on asiassa hyvin rajoitettu yhden turvallisuusneuvoston jäsenen ollessa hyökkäävä taho.

Turvallisuustilanteemme on vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Vaikutukset ovat pitkäkestoisia.

Venäjän hyökkäyssota jatkuu jo kahdeksatta kuukautta. On käynyt selväksi, että Venäjä on valmis ottamaan suuria riskejä tavoitteidensa ajamiseksi eikä kaihda keinovalikoimassaan voimankäyttöä ja laajamittaisen sotilaallisen voiman käyttöä myös siviilikohteisiin. Suomi tuomitsee tiukasti Venäjän toimet.

Sodan käännteitä on vaikea ennustaa, ja esimerkiksi Venäjän liikekannallepanon vaikutukset näkyvät vasta pidemmän ajan kuluessa. Ukraina on osoittanut puolustuskykynsä lujuu den ja viime kuukausien aikana nähty kyky onnistuneisiin vastahyökkäyksiin.

Me suomalaiset tunnemme vahvaa solidaarisuutta Ukrainaa ja ukrainalaisia kohtaan. Kuten totesin alussa, jatkamme väsymättä Ukrainan tukemista kansallisesti ja osana Euroopan unionia. Kuluvana vuonna Suomi on kohdentanut tukea Ukrainalle yli 208 miljoonan euron edestä. Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyötuen osuus on 98,5 miljoonaa euroa. EU ja läheiset kumppanimaat ovat vastanneet Venäjän hyökkäykseen ennennäkemättömän nopeasti, päättäväisesti ja yhtenäisesti. Kansainvälinen yhteisö on laajasti tuominnut Venäjän hyökkäyssodan.

EU:n Venäjälle asettamat pakotteet ovat tehokkaita ja laajoja. On selkeästi nähtävissä, että asetetuilla pakotteilla on ollut vaikutusta Venäjään. Ne eristävät Venäjää taloudellisesti ja iskevät maan talouteen. Erityisen vaikuttavia ovat olleet rahoitussektorin pakotteet. Myös mm. teknologian vientikiellot ja komponenttien puute alkavat selvästi näkyä Venäjällä. Suomessa hallitus päätti syyskuun lopussa valtioneuvoston periaatepäätöksellä rajoittaa venäläisten matkustamista Suomeen merkittävästi turistiviisumien myöntämisen lopettamisella.

Nämä ovat olleet tarpeellisia ja tärkeitä päätöksiä tässä tilanteessa. Ukrainan sota ja sen kauheudet eivät saa jäädä unohduksiin keneltäkään. Yhtenäisyys on tärkeää säilyttää myös jatkossa.

Hyvät kuulijat,

muuttuneessa tilanteessa jouduimme keväällä Suomessa tarkastelemaan uudelleen omaa turvallisuuspoliittista perusratkaisuaamme, joka perustui uskottavaan kansalliseen puolustukseen, sotilaalliseen liittoumattomuuteen, kattavaan kansainväliseen puolustusyhteistyöhön sekä niin sanottuun Nato-optioon – ajatukseen, että turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttuessa Suomen Nato-jäsenyyttä arvioidaan uudelleen.

Suomi taitaa olla maailmassa ainoa maa, jolla on ollut tällainen Nato-optio valittuna ulko- ja turvallisuuspoliittisissa linjauksissaan. Ja taidamme olla turvallisuusajattelussamme myös

hieman konservatiivisia, sillä olemme olleet yksi harvoista maista, jotka ovat yhä rakentaneet väestönsuojia ja huoltaneet niitä.

Ripeän, mutta silti perusteellisen poliittisen prosessin myötä Suomi päätyi hakemaan Nato-jäsenyyttä yhtä matkaa läheisimmän kumppanimme Ruotsin kanssa. Nato-jäsenyyden hakeminen oli reaktio turvallisuuspoliittisen tilanteen muutokseen Euroopassa. Asiasta muodostui nopeasti yksimielisyys niin eduskunnan ja puolustusvoimien välillä. Samalla se oli vastaus Venäjän pyrkimykseen romuttaa Euroopan turvallisuusjärjestelmää.

Nato-jäsenenä olemme hyvin sitoutuneita Itämeren alueen, Pohjois-Euroopan ja koko Naton liittokunnan alueen turvallisuuden vahvistamiseen. Jäsenyys lisää turvallisuuttamme ja luo uusia mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, miltä Eurooppa näyttää sodan päättyessä.

Lisääntyneellä turvallisuudella on moniulotteisia vaikutuksia; jäsenyys vakauttaa myös Suomen liiketoimintaympäristöä.

Suomi on sotilaallisesti kyvykäs jäsen Natolle ja muut liittolaiset arvostavat osaamistamme. Puolustusvoimamme kuuluvat Euroopan vahvimpiin, ja maanpuolustustahtomme on maailman korkeimpia. Meidän tulisikin siis useammin puhua siitä, mitä Natoon tuomme, ei pelkästään mitä siitä saamme.

Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyden ratifiointivauhti on ollut todella nopea. 28 maata Naton 30 jäsenvaltiosta on vahvistanut jäsenyytemme. Turkin ja Unkarin prosessit vievät vielä oman aikansa, mutta olen toiveikas.

Nyt olemme jälleen saaneet valmiiksi yhden työvaiheen tässä pitkässä prosessissa.

Hallitus on jo valmistellut esityksen Suomen liittymisestä Natoon. Se lähetettiin viime viikolla kolme viikkoa kestäväälle lausuntokierrokselle. Valmistelemalla eduskunnalle myöhemmin annettavan hallituksen esityksen tässä vaiheessa jäsenyysprosessiamme haluamme varmistaa, että Suomi on valmis liittymään Natoon, kun ratifioinnit saadaan päätökseen. Asia ei jää meistä kiinni.

Vaikka ilmassa on suuren muutoksen tuntua, on tärkeä muistaa, ettei Nato-jäsenyys ei tule muuttamaan Suomen ulkopoliittikan perusteita. Naton jäsenenäkin Suomi jatkaa

johdonmukaisesti ihmisoikeusperustaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja korostaa kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän tärkeyttä sekä kansainvälisen oikeuden noudattamista. Euroopan unioni, johon myös iso osa Naton jäsenistä kuuluu, säilyy jatkossakin Suomen ulkopolitiikan tärkeimpänä viitekehystenä ja vaikutuskanavana.

On hyvä muistaa, että Suomi on ollut ulkopolitiikassaan liittoutunut jo vuodesta 1995 lähtien, kun teimme päätöksen liittyä EU:hun. Natoon liittyminen päättää myös meidän sotilaallisen liittoutumattomuuden.

Nato-jäsenyys tuo Suomelle uusia velvoitteita ja oikeuksia. Naton jäsenenä Suomi varautuu sotilaallisesti yhteistä puolustusta koskevan Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan velvoitteen täyttämiseen, sisältäen aseellisen voiman käytön. Suomen puolustus yhteensovitetaan osaksi liittokunnan yhteistä puolustusta, mikä tarkoittaa osallistumista yhteisen puolustuksen suunnitteluun ja toimeenpanoon. Merkittävin vaikutus on Suomen puolustuksen ennaltaehkäisevän kyvyn vahvistaminen.

Nato on ydinaseiliittokunta ja pysyy sellaisena niin kauan kuin ydinaseita on olemassa. Ydinaseet ovat keskeinen osa Naton pelotetta, mutta samalla liittokunta pyrkii kansainvälisen turvallisuusympäristön parantamiseen, tavoitteenaan ydinaseeton maailma.

Samalla Suomi tukee jatkossakin kansainvälistä turvallisuutta edistävää ydinsulkusopimusta ja toimii ydinsulun ja ydinsulkusopimuksen aseman vahvistamiseksi. Suomi myös kannattaa ydinaseriisunnassa asteittaista etenemistä, joka edistää kaikkien maiden turvallisuutta.

Jännitteiden lisääntyminen Euroopassa on heikentänyt lähialueidemme, kuten Itämeren alueen turvallisuustilannetta. Turvallisuusuhkien moninaisuus ja myös Suomeen kohdistuvat uhkat ovat lisääntyneet. Nord Stream -kaasuputkien räjähdykset muistuttavat meitä siitä, kuinka moninaisilla vihamielisillä tavoilla demokraattisten yhteiskuntien toimintaan yritetään vaikuttaa ja luottamusta yhteiskunnan toimintakykyyn murentaa mm. hybridioperaatioin.

Suomessa on varauduttu ulkopuolelta tuleviin vaikuttamisyrityksiin hyvin – voi jopa sanoa, että olemme siinä maailman kärkeä. Viranomaisemme havainnoivat jatkuvasti

turvallisuusympäristössämme tapahtuvia muutoksia ja pyrkivät ehkäisemään maahamme kohdistuvaa haitallista vaikuttamistoimintaa.

Erityisvahvuutemme on kokonaisvaltainen suhtautuminen turvallisuuteen, jossa jokaisella yhteiskunnan osalla on oma tehtävänsä turvallisuuden ylläpitämisessä. Yritykset voivat tehdä osansa esimerkiksi varmistamalla tietoturvan, alihankintaketjujen ja prosessien turvallisuuden.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on entisestään tiivistänyt myös pohjoismaista yhteistyötä. Pohjoismaat ovat jo ennestään olleet Suomen lähimmät kansainväliset yhteistyökumppanit. Jaamme yhteisen turvallisuusympäristön ja teemme tiivistä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä sekä kahden- että monenvälisesti.

Nato-jäsenyyden myötä kaikkien Pohjoismaiden välillä tulee olemaan liittolaisuussuhde. Tämä vahvistaa pohjoisen Euroopan turvallisuutta sekä mahdollistaa jatkossa entistä syvemmän yhteistyön Pohjoismaiden välillä.

Pohjoismaisia yhteistyöaloitteita on myös huoltovarmuudessa ja siviilikriisivalmiudessa. Kriisi- ja siviilivarautumisperinteissämme on paljon yhteistä, kuten yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta korostavat lähtökohdat. Erilaisiin uhkiin varaudutaan pitäen silmällä niiden laajoja vaikutuksia koko yhteiskunnan toimintaan. Myös yhteistyö kyber- ja hybridiuhkiin liittyen on tiivistynyt Pohjoismaiden kesken.

Viime aikoina energiaturvallisuuskysymykset ovat korostuneet pohjoismaisessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa yhteistyössä. Vihreä siirtymä ja ilmastonmuutoksen hillitseminen ovat keskeinen osa yhteisiä ratkaisujamme.

Hyvät ystävät, muutama sana pohjoismaisesta yhteistyöstä:

Ruotsi on Suomen tärkein kahdenvälinen kumppanimme. Tiukentuneessa turvallisuustilanteessa ja yhdessä jätetyn Nato-jäsenyyshakemuksen myötä tämä on entisestään korostunut. Yhteistyö myös muilla aloilla on tärkeää. Jokaisella viranomaisella olisi hyvä olla tiedossa vastinparinsa Ruotsissa ja tehdä yhteistyötä.

Taloudellisella puolella on tehtävää Ruotsin kanssa. Pohjois-Ruotsissa tapahtuu nyt paljon ja meidän olisi tärkeää olla mukana kehityksessä. Valtio ja yksityiset, erityisesti ulkomaiset, tahot investoivat etenkin ilmastoystävälliseen kaivos-, teräs- ja akkuteollisuuteen. Valtio panostaa myös alueen infrastruktuurin kehittämiseen. Uudet hankkeet luovat monenlaisia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille; rakennusyrityksiä, materiaaleja ja tekniikkaa tarvitaan uusia toimintoja varten.

Myös Norja on erityisesti Pohjois-Pohjanmaan alueelle läheinen kumppani. Yhteistyötä tulee ylläpitää ja vaalia.

Pohjoismaiden kesken jaamme myös syvän asiantuntemuksen arktisesta alueesta. Euroopan muuttuneen turvallisuustilanteen ja geopoliittisen kilpailun myötä tilanne myös arktisella alueella on jännitteisempi kuin ennen. Sotilasstrateginen tilanne ei kuitenkaan toistaiseksi ole kärjistynyt.

Suomelle arktinen turvallisuus on erottamaton osa euro-atlanttista turvallisuutta. Arktisen alueen vakaus ja turvallisuus lisäävät omaa turvallisuuttamme. Suomen keskeinen tavoite on edesauttaa omalla toiminnallaan arktisen alueen säilymistä rauhallisena ja menestyvänä – eli hyvänä paikkana elää, tehdä töitä, yrittää ja opiskella.

Arktinen osaaminen on Suomen erityispiirre, joka lisää Suomen kiinnostavuutta maailmalla. Suomen osaamista arktisen alueen kysymyksissä kannattaa tuoda esille laaja-alaisesti.

Samalla meidän on pidettävä mielessämme pitkän linjan globaalit haasteet – ilmastomuutoksen torjuminen, köyhyyden voittaminen maailmassa ja ihmisoikeuksien edistäminen. Näitä haasteita ei mikään maa voi ratkaista yksin.

Ilmastonmuutos on valtavan kokoluokan ongelma, joka vaikuttaa talouksiin ja yhteiskuntiin perustavanlaatuisesti. Arktinen alue on tässäkin keskeinen, sillä ilmastonmuutoksen vaikutukset arktisella alueella ovat nopeammat kuin muualla maailmassa. Ilmaston lämpeneminen, elinympäristöjen pilaantuminen ja luonnonvarojen ehtyminen edellyttävät uusiutuvia energiamuotoja, yhteiskunnallisia muutoksia, sekä kulutus- ja tuotantotapojen muutoksia. Uusien ratkaisujen löytämisessä yksityisen sektorin ja akateemisen maailman rooli on keskeinen. Suomalaisilla on erityistä osaamista näissä teemoissa, kuten kiertotaloudessa ja uusiutuviissa energiamuodoissa.

Suurvaltakilpailu näkyy nykyisin käytännössä kaikilla sektoreilla, mutta erityisesti taloudessa ja teknologiassa. Kiina pyrkii lisäämään globaalia vaikutusvaltaansa yhä määrätietoisemmin. Kiinan toimien vaikutuksia mm. yritysten kilpailukyvyille, kansainvälisille normeille ja standardeille on arvioitava myös kriittisesti. Kiinan pyrkimykset vaikuttaa myös kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestykseen heijastuvat monelle sektorille. Mutta samalla Kiinaa tarvitaan myös globaalien ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen, ratkaisemiseksi. Yhteistyö sen kanssa on välttämätöntä.

Viimeaikaiset globaalit kriisit - sota, pandemia, energia, ruoka - ovat kiihdyttäneet keskustelua nykyisten tuotantoketjujen kestävydestä. Tarvitsemme sääntöpohjaista järjestelmää ja vahvoja kumppanuuksia. Myös riippuvuuksia on merkittävästi vähennettävä, erityisesti strategisilla sektoreilla. Suomen pyrkimyksenä tulee kuitenkin olla kaupan käyminen edelleen mahdollisimman avoimesti, kun huoliin kaupasta ja turvallisuudesta etsitään ratkaisuja. Suomi pienenä maana on hyötynyt suunnattomasti kansainvälisestä taloudesta, joka on vapaata ja sääntöpohjaista.

Suomi on kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen vankka tukija. Näiden rakenteiden pitäminen pystyssä ja monenkeskisen yhteistyön edistäminen on jatkossa entistäkin tärkeämpää.

Vaikka YK:n turvallisuusneuvoston vaikutusmahdollisuuksia oikeutetustikin välillä kritisoidaan, tekee YK kentällä erittäin arvokasta työtä. Esimerkiksi YK:n tuella saatu ratkaisu Ukrainan viljakuljetusten turvaamiseksi on merkittävä koko maailman ruokaturvallisuuden kannalta.

Lopuksi, arvoisat kuulijat,

Epävarma maailmantilanne jatkuu ja on hyväksyttävä, että vain muutos on pysyvää. Voimme Suomessa kuitenkin olla ylpeitä kriisinkestävästä yhteiskunnastamme sekä kyvystämme vastata suuriinkin muutoksiin. Poikkeuksellisen yhteiskuntamme taustalla vaikuttavat monet asiat; korkea koulutustaso ja sen tuoma yksilön resilienssi, teknologinen osaaminen, historian opit, ja sisu. Suomen kokonaisturvallisuuden malli ja valmiustoimintamme ovat esimerkillisiä. Turvallisuusmallimme rakentuu lukuisten eri toimijoiden yhteistyön pohjalle ja katsoo perinteistä sotilaallista turvallisuutta laajemmalle. Tämä on ensisijaista nykyisessä turvallisuustilanteessa luovimisessa.

Tulevaisuudessa meidän on löydettävä uudet, kestävät ratkaisut Euroopan turvallisuudelle. Meidän on oltava muuntautumiskykyinen ja innovatiivinen Suomi. Meidän on avattava Suomen tarina ja vahvuutemme yhä paremmin kansainväliselle yleisölle, jolle olemme Nato-jäsenyyden myötä entistä kiinnostavampi maa. On ensiarvoista jatkaa pitkäjänteistä työtämme tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja rauhan edistämiseksi globaalilla tasolla. Muutosten keskellä on hyvä pyrkiä ankkuroitumaan suuntaa näyttäviin arvoihimme ja luottaa omiin kykyihimme selvitä. Kiitos.